

Mikrofirmy pod lupą w 2020 r.

Cytowanie:

Dębkowska, K., Kłosiewicz-Górecka, U., Szymańska, A., Ważniewski, P. (2021), *Mikrofirmy pod lupą w 2020 r.*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Warszawa, sierpień 2021 r.

Autorzy: Katarzyna Dębkowska, Urszula Kłosiewicz-Górecka, Anna Szymańska, Piotr Ważniewski

Redakcja: Jakub Nowak, Małgorzata Wieteska

Projekt graficzny: Anna Olczak

Współpraca graficzna: Liliana Gałązka, Tomasz Gałązka, Sebastian Grzybowski

Polski Instytut Ekonomiczny

Al. Jerozolimskie 87

02-001 Warszawa

© Copyright by Polski Instytut Ekonomiczny

ISBN 978-83-66698-30-7

Spis treści

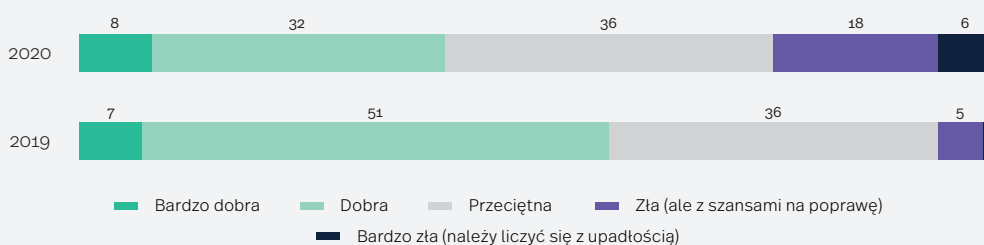
Kluczowe wnioski	4
Kluczowe liczby.....	6
Wprowadzenie	8
Jak zmieniały się warunki funkcjonowania mikrofirm?	10
Jaka była kondycja finansowa mikrofirm?	19
Jakie bariery utrudniały funkcjonowanie mikrofirm?.....	21
Czy mikrofirmy dokonają zmian w swojej działalności w 2021 r.?	24
Jakie działania realizowały i planowały mikrofirmy?.....	26
Czy instrumenty w ramach tarcz antykryzysowych były pomocne dla mikrofirm?	32
Podsumowanie	35
O badanych mikrofirmach.....	36
Bibliografia	38
Spis infografik, map i wykresów	38
Spis tabel i wykresów.....	39

Kluczowe wnioski

→ Restrykcje związane z pandemią COVID-19 pogorszyły warunki funkcjonowania mikrofirm. Najsilniej dotknęły przedsiębiorstwa, które nie miały możliwości prowadzenia działalności gospodarczej lub mogły ją realizować w ograniczonym zakresie. Udział mikrofirm raportujących złą i bardzo

złą sytuację finansową w 2020 r. wyniósł 24 proc. i w porównaniu z 2019 r. wzrósł o 18 pkt. proc. Sytuacja pandemiczna towarzysząca mikrofirmom prawie przez cały 2020 r. spowodowała, że 37 proc. przedsiębiorstw planuje w 2021 r. zmiany w działalności, a 5 proc. liczy się z jej zakończeniem.

↘ Wykres 1. Ocena sytuacji finansowej mikrofirm w 2020 r. i w 2019 r. (w proc. odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne PIE.

→ **Najbardziej niekorzystne zmiany warunków funkcjonowania mikrofirm dotyczyły spadku popytu na produkty i usługi (43 proc. wskazań) oraz rosnącego ryzyka działalności gospodarczej (42 proc.).** Mikrofirmy raportowały problemy z bieżącym prowadzeniem działalności gospodarczej, a także trudności z oceną przyszłych zdarzeń w otoczeniu gospodarczym, co utrudnia planowanie działań na rynku.

→ **Nowoczesne technologie (cyfryzacja, robotyzacja) były pomocne w funkcjonowaniu mikrofirm w czasie pandemii COVID-19.** Pozwoliły przedsiębiorcom uzyskać korzyści wynikające

z uruchomienia pracy zdalnej i wykorzystania sprzedaży internetowej oraz korzystać z wyników pogłębionej analizy rynku, a także sprawniejszej komunikacji z partnerami biznesowymi i z klientami.

→ **Niepewność sytuacji gospodarczej oraz konieczność dostosowania się do rygorów sanitarnych to bariery najbardziej utrudniające mikrofirmom działalność podczas pandemii.** Ponadto funkcjonowanie na rynku silnie utrudniały nieterminowo regulowane przez odbiorców należności oraz rosnące koszty zakupu surowców, materiałów i półproduktów wykorzystywanych do produkcji.

- **Spośród wszystkich działań najczęściej podejmowane w 2020 r. i planowane na 2021 r. były inwestycje w bezpieczeństwo sanitarne i zacieśnianie relacji z klientami.** Mikrofirmy w czasie pandemii prowadziły sprzedaż *online* oraz inwestowały w oprogramowanie do pracy zdalnej.
- **81 proc. badanych mikrofirm skorzystało z przynajmniej jednej formy pomocy w ramach tarcz antykryzysowych.**

Te najczęściej występujące to zwolnienia ze składek ZUS, świadczenia postojowe oraz środki z tarczy finansowej, które były ocenione przez mikrofirmy jako najbardziej pomocne w funkcjonowaniu podczas pandemii. Z pomocy najczęściej korzystały firmy działające w branży kultury, rozrywki i rekreacji, zakwaterowania i gastronomii, pozostałych usług oraz przetwórstwa przemysłowego.

Kluczowe liczby

2,2 mln firm zatrudniających mniej niż 10 osób funkcjonowało w Polsce w 2019 r.

---

58 mikrofirm przypadało w Polsce na 1000 mieszkańców

4,2 mln osób pracowało w mikrofirmach

---

54 proc. mikrofirm działało w sektorze usług, **22 proc.** w handlu, a **15 proc.** w budownictwie

---

Z BADAŃ PIE:

---

24 proc. mikrofirm uznało swoją sytuację finansową za złą lub bardzo złą

---

43 proc. stwierdziło spadek popytu na swoje wyroby lub usługi

---

42 proc. odczuło wzrost ryzyka działalności gospodarczej

---

26 proc. odnotowało wzrost wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych

---

64 proc. wskazało na niepewność sytuacji gospodarczej jako barierę silnie utrudniającą prowadzenie działalności

---

---

56 proc.

narzekają, że konieczność zachowania rygorów sanitarnych utrudnia bieżące funkcjonowanie

---

37 proc.

planowało zmianę w funkcjonowaniu firmy w 2021 r.

---

42 proc.

zainwestowało w bezpieczeństwo sanitarne, a **43 proc.** zamierza w nie zainwestować w 2021 r.

---

42 proc.

zainwestowało w zacieśnianie relacji z klientami, **47 proc.** zamierza zainwestować w 2021 r.

---

37 proc.

prowadziło sprzedaż *online* swoich produktów lub usług, a **39 proc.** planuje ją w 2021 r.

---

81 proc.

skorzystało z pomocy w ramach tarczy antykryzysowej i tarczy finansowej

---

Wprowadzenie

Celem opracowania jest pokazanie warunków funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw w 2020 r. w różnych obszarach ich działalności oraz porównanie wyników z poprzednimi badaniami (raport jest trzecim z cyklu dorocznych raportów PIE nt. mikrofirm).

W badaniach sektora MMSP (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa) rzadko wyodrębnia się mikroprzedsiębiorstwa. Specyfika działania mikrofirm jest nieco inna niż większych podmiotów, ponadto są istotnym składnikiem polskiej rzeczywistości gospodarczej. W 2019 r. stanowiły 97 proc. podmiotów gospodarczych (GUS, 2020). Udział sektora MMSP w tworzeniu PKB wyniósł w 2017 r. 49,1 proc., a mikrofirm aż 30,2 proc. (PARP, Grupa PFR, 2020, s. 5).

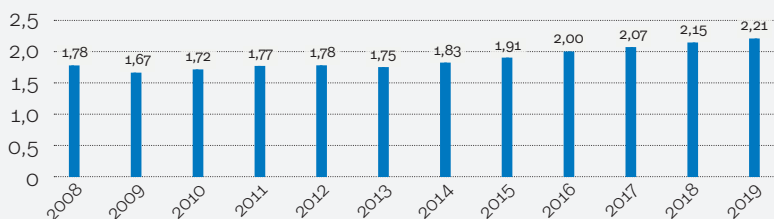
Warto podkreślić, że przedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 10 osób stosunkowo rzadko stanowią przedmiot badań, choć w znaczący sposób przyczyniają się do rozwoju gospodarczego kraju i świadczą o potencjale przedsiębiorczości Polaków. Dowodzą tego m.in. następujące fakty:

- w Polsce w 2019 r. funkcjonowało 2,21 mln przedsiębiorstw niefinansowych zatrudniających mniej niż 10 osób (dane GUS);

- na 1000 mieszkańców przypadało średnio 58 mikrofirm. Najwięcej w województwach mazowieckim (80), wielkopolskim (64), małopolskim (63), pomorskim (61) i dolnośląskim (61), Najmniej w warmińsko-mazurskim (42), podkarpackim (43), świętokrzyskim (44) i lubelskim (44) (mapa 1);
- liczba mikroprzedsiębiorstw cały czas rośnie. W latach 2008-2019 przybyło 430 tys. firm, co oznacza wzrost o 24 proc., a średnie tempo wzrostu w tym okresie wynosiło 1,9 proc. (wykres 2).

W raporcie pokazaliśmy wyniki badania przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie 400 mikrofirm. Badanie przeprowadziliśmy za pomocą wspomaganych komputerowo wywiadów telefonicznych (technika CATI) w grudniu 2020 r. Dokonałiśmy analizy warunków funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw w 2020 r. i ich zmian w porównaniu z poprzednimi latami. Zidentyfikowaliśmy działania podejmowane przez mikrofirmy w czasie pandemii oraz takie, które planują podjąć w 2021 r. W trudnym roku funkcjonowania potrzebowały pomocy ze środków publicznych. Zapytaliśmy przedsiębiorstwa o korzystanie z pomocy państwa oraz ocenę jej przydatności.

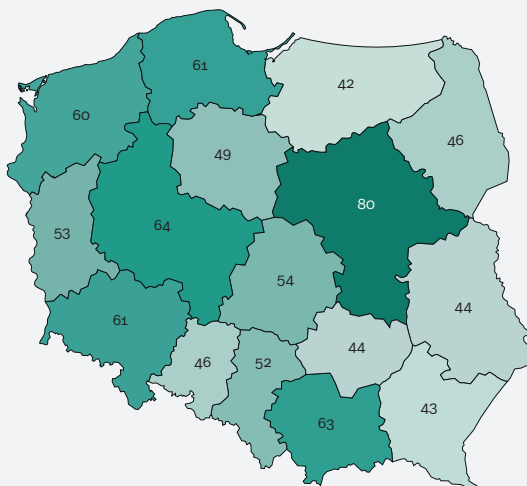
➤ Wykres 2. Liczba mikroprzedsiębiorstw w latach 2008-2019 (w mln)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: GUS (2008-2019)

➤ **Mapa 1.** Liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w Polsce w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych BDL GUS.

Jak zmieniały się warunki funkcjonowania mikrofirm?

W 2020 r. spadł popyt na produkty i usługi, i wzrosło ryzyko działalności gospodarczej

Wyniki analizy kierunku zmian podstawowych czynników wpływających na funkcjonowanie przedsiębiorstw pozwalają zauważyć, że w 2020 r. pogorszyły się warunki prowadzenia

działalności gospodarczej (infografika 1). Przede wszystkim nastąpił spadek popytu na produkty i usługi (43 proc. wskazań) oraz wzrosło ryzyko działalności gospodarczej (42 proc. wskazań).

➤ **Infografika 1.** Kierunek zmian podstawowych czynników funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw (w proc. wskazań)

Wykorzystanie nowych technologii
(np. cyfryzacji, robotyzacji) **↑26**

Dostępność pracowników **↔ 53**
Ceny na wyroby i usługi przedsiębiorstwa **↔ 51**
Dostępność kredytów lub innych form zewnętrznego finansowania **↔ 48**
Ceny dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych **↔ 46**
Koszty zatrudnienia **↔ 44**

Popyt na produkty i usługi **↓43**
Ryzyko działalności gospodarczej **↑42**
Zatory płatnicze **↑29**

Uwaga: **↑** – wzrost, **↔** – brak zmian, **↓** – spadek.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Nawet w przypadku czynników, w odniesieniu do których dominują opinie o braku istotnych zmian, widać przewagę firm notujących w 2020 r. pogorszenie sytuacji nad dostrzegającymi poprawę. Największe różnice między negatywną a pozy-

tywną oceną zmian czynników wpływających na funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw pojawiają się w przypadku kosztów zatrudnienia (różnica 15 pkt. proc.), zatorów płatniczych (15 pkt. proc.) i dostępności pracowników (12 pkt. proc.) (wykres 3).

▸ Wykres 3. Kierunek zmian w 2020 r. podstawowych czynników wpływających na funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

Spadek popytu na produkty i usługi oraz rosnące ryzyko działalności gospodarczej przyczyniają się do powstania w mikrofirmach problemów z bieżącym prowadzeniem

działalności gospodarczej, a także z oceną przyszłych zdarzeń w najbliższym otoczeniu, co utrudnia planowanie działania firmy na rynku.

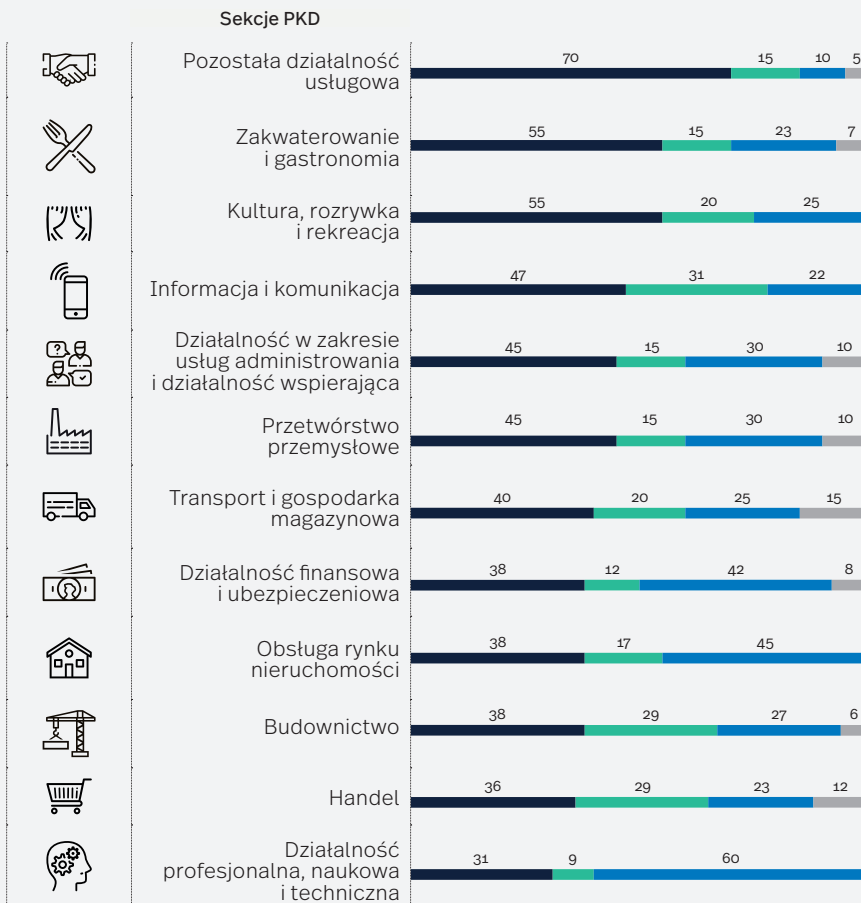
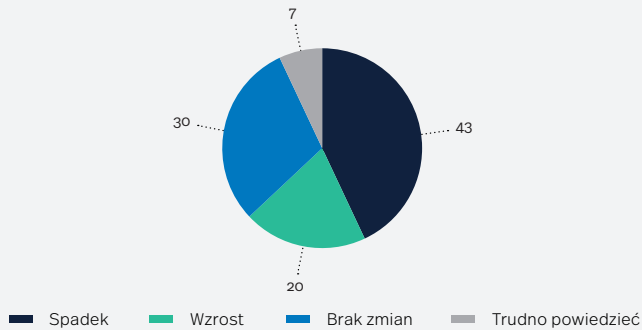
Spadek popytu na produkty i usługi dostrzegają przede wszystkim mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz kulturą, rozrywką i rekreacją, a także pozostałą działalnością usługową

Mikroprzedsiębiorstwa działające w poszczególnych sferach polskiej gospodarki, doświadczyły w różnym stopniu zmian w kształtowaniu się czynników określających warunki funkcjonowania firmy na rynku. Na spadek popytu na produkty i usługi zwracają uwagę przede wszystkim mikrofirmy prowadzące pozostałą działalność usługową (70 proc. wskazań),

zajmujące się zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (55 proc.) oraz kulturą, rozrywką i rekreacją (55 proc.). Natomiast wzrost popytu na produkty i usługi odnotowało 31 proc. firm funkcjonujących w sekcji informacja i komunikacja, 29 proc. firm handlowych (przede wszystkim z artykułami codziennego zapotrzebowania oraz AGD) i 29 proc. firm budowlanych (infografika 2).

➤ **Infografika 2.** Kierunek zmian w 2020 r. popytu na produkty i usługi (według sekcji, w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

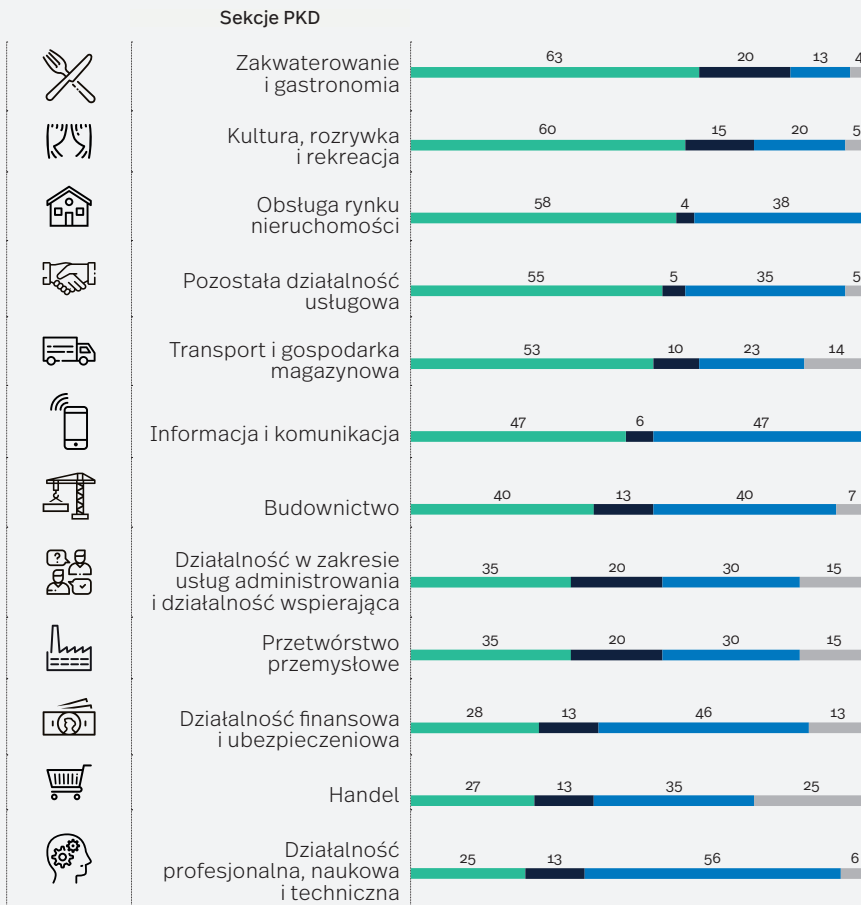
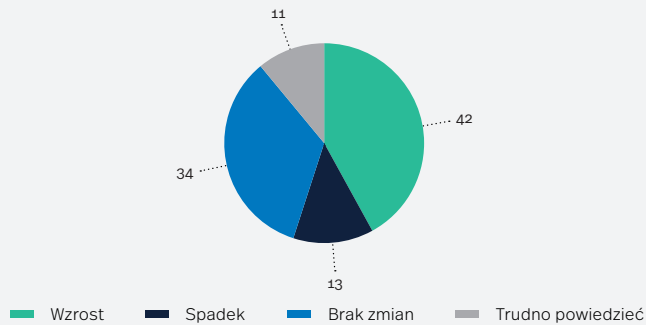
Wzrost poziomu ryzyka działalności gospodarczej najbardziej odczuwały mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się zakwaterowaniem i gastronomią oraz działające w kulturze, rozrywce i rekreacji

Na wzrost w 2020 r. poziomu ryzyka działalności gospodarczej narzekały najbardziej mikroprzedsiębiorstwa działające w branży zakwaterowanie i gastronomia (63 proc. wskazań) oraz w działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (60 proc.) (infografika 3). Postrzegany w tych sekcjach wzrost ryzyka wynika z *lockdownu*, który silnie dotknął te właśnie sfery polskiej gospodarki. Zwiększone ryzyko działalności na rynku nieruchomości (58 proc. wskazań) jest skutkiem niekorzystnej koniunktury gospodarczej i trudnej do przewidywania przyszłości, niesprzyjających działalności inwestycyjnej firm i osób prywatnych.

Wzrost poziomu ryzyka działalności gospodarczej w najmniejszym stopniu postrzegały mikroprzedsiębiorstwa z sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (25 proc. wskazań) oraz z sekcji handel (27 proc.), które poradziły sobie z nowymi wyzwaniami rynkowymi wykorzystując w szerszym zakresie technologie informacyjne i komunikacyjne. Umożliwiło to mikroprzedsiębiorstwom przejście na pracę zdalną i świadczenie usług *online* lub uruchomienie nowego kanału sprzedaży (sprzedaż *online*), który często okazywał się jedyną możliwością zapewnienia ciągłego funkcjonowania firmy podczas pandemii.

▼ Infografika 3. Kierunek zmian w 2020 r. poziomu ryzyka działalności gospodarczej (według sekcji, w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

Wzrost wykorzystania nowoczesnych technologii najczęściej zauważały mikroprzedsiębiorstwa działające w kulturze, rozrywce i rekreacji oraz w sekcji informacja i komunikacja

Wzrost wykorzystania nowych technologii w czasie pandemii COVID-19 odnotowało 26 proc. mikroprzedsiębiorstw. Nowoczesne technologie (np. cyfryzacja, robotyzacja) w czasie trwania restrykcji dla biznesu, pozwoliły przedsiębiorcom uzyskać korzyści wynikające z pracy zdalnej i sprzedaży internetowej, a także sprawniejszej komunikacji firmy z partnerami biznesowymi i z klientami.

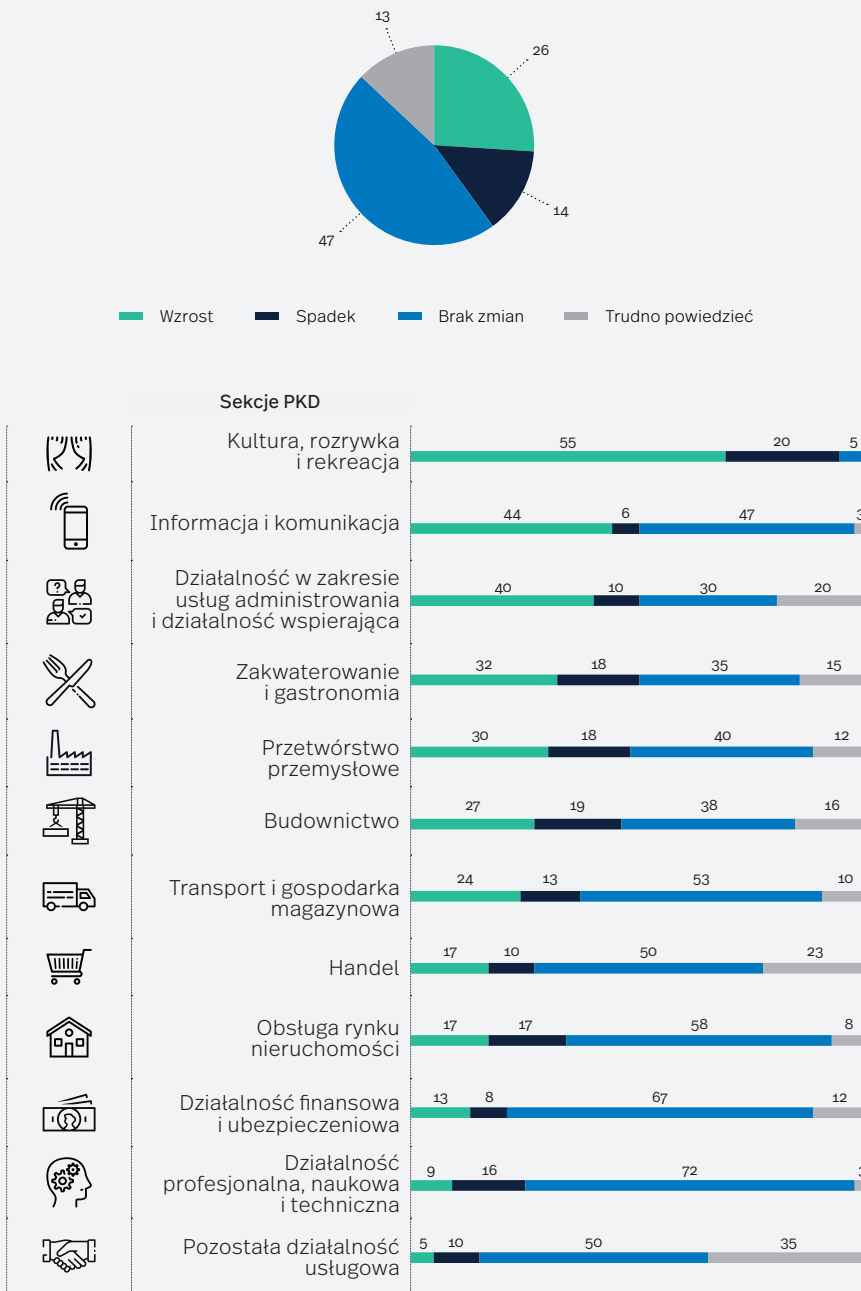
Wzrost wykorzystania w 2020 r. nowoczesnych technologii odnotowały przede wszystkim

mikroprzedsiębiorstwa działające w kulturze, rozrywce i rekreacji (55 proc. wskazań) oraz z sekcji informacja i komunikacja (44 proc.), a także firmy świadczące usługi administrowania i działalności wspierającej (40 proc.) (infografika 4). Wykorzystanie nowoczesnych technologii umożliwiło mikroprzedsiębiorstwom wprowadzenie pracy zdalnej oraz świadczenie usług *online*. Okazały się one istotne dla utrzymania ciągłości funkcjonowania wielu mikrofirm, zachowania ich płynności finansowej i uratowania wielu miejsc pracy.

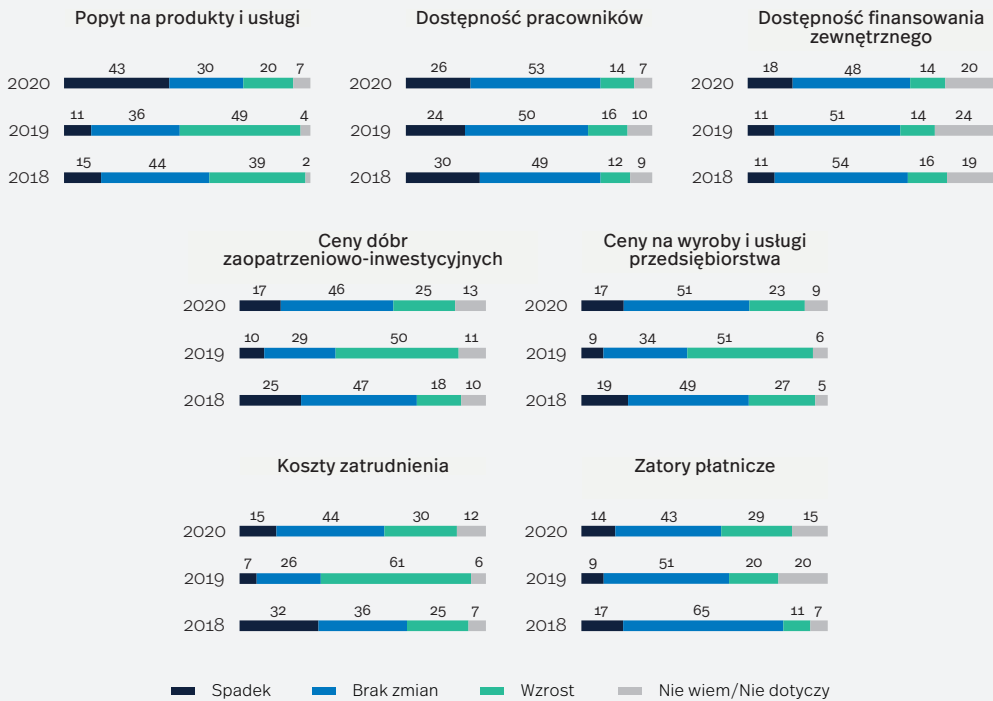

➤ **Infografika 4.** Kierunek zmian w 2020 r. wykorzystania nowych technologii (według sekcji, w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

▸ Wykres 4. Zmiany warunków funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw w latach 2018-2020 (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

W 2020 r. pogorszyły się warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej w porównaniu z latami 2018-2019. Wśród analizowanych siedmiu czynników określających warunki funkcjonowania firm, żaden nie wykazał zmiany, która byłaby

korzystna dla mikrofirm. Spadek popytu na produkty i usługi mikroprzedsiębiorstwa uznali za najbardziej odczuwalny. Zwrócono też uwagę na rosnące ryzyko działalności gospodarczej w 2020 r. w porównaniu z 2019 r. (w 2018 r. nie pytaliśmy o ryzyko).

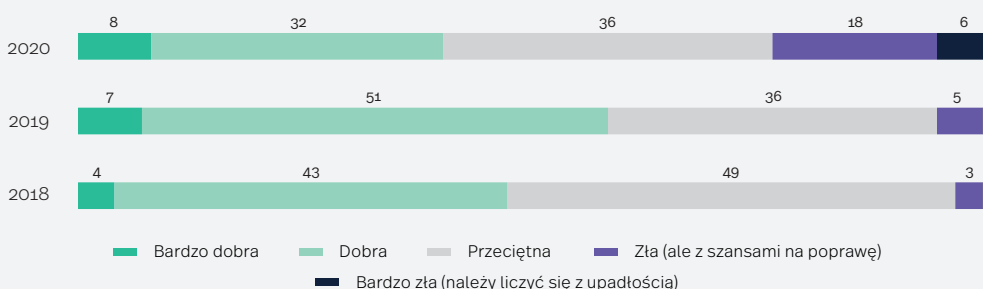
Jaka była kondycja finansowa mikrofirm?

40 proc. mikroprzedsiębiorstw uznało swoją sytuację finansową za dobrą lub bardzo dobrą, a 24 proc. za złą lub bardzo złą

Kondycja finansowa przedsiębiorstwa decyduje o jego możliwościach rozwojowych, a w wielu przypadkach przesądza o dalszym funkcjonowaniu. W 2020 r. sytuacja finansowa mikroprzedsiębiorstw pogorszyła się w porównaniu poprzednimi latami. Odsetek mikrofirm wskazujących na złą lub bardzo złą sytuację wzrósł z 6 proc. w 2019 r. do 24 proc. w 2020 r.

Równocześnie zmniejszył się udział przedsiębiorstw oceniających sytuację finansową jako dobrą lub bardzo dobrą. W 2020 r. udział mikroprzedsiębiorstw pozytywnie oceniających swoją sytuację finansową wynosił 40 proc., a w 2019 r. – 58 proc. (wykres 5). Pokazuje to, jak silnie pandemia COVID-19 i związane z nią restrykcje wpłynęły na sytuację finansową mikrofirm.

➤ Wykres 5. Ocena kondycji finansowej mikroprzedsiębiorstw w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne PIE.

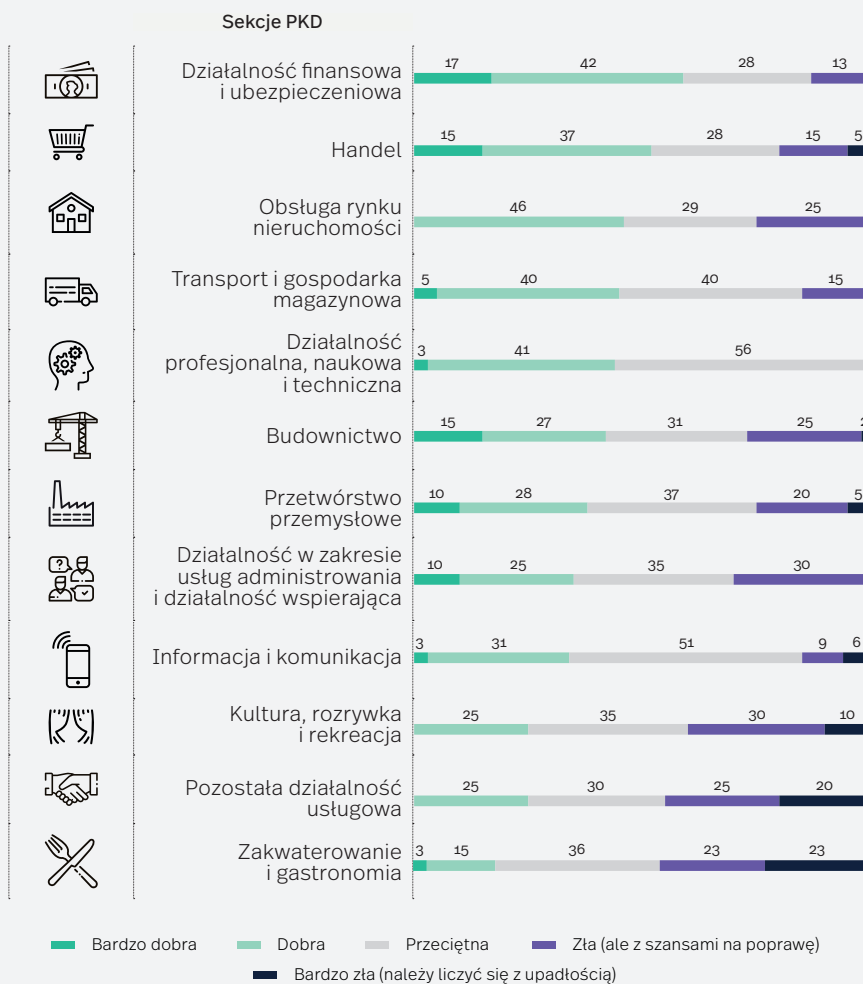
Wpływ pandemii na sytuację finansową mikrofirmy jest związany ze sferą gospodarki, w jakiej przedsiębiorstwo funkcjonuje. Sytuację finansową jako dobrą lub bardzo dobrą oceniło 59 proc. mikrofirm związanych z działalnością finansową i ubezpieczeniową. Znacząca część wykorzystała technologie cyfrowe do wprowadzenia systemu pracy zdalnej i uruchomienia usług świadczonych *online*. Także firmy handlowe stosunkowo korzystnie oceniły

swoją sytuację ekonomiczną: 52 proc. z nich deklarowało dobrą i bardzo dobrą sytuację finansową, 15 proc. uważało swoją sytuację ekonomiczną za złą, ale z szansami na poprawę, a 5 proc. za bardzo złą, mogącą skutkować upadłością przedsiębiorstwa. Gorszą sytuację finansową deklarowały mikrofirmy handlowe funkcjonujące w branżach silnie dotkniętych restrykcjami związanymi z pandemią (np. branża obuwnicza, odzieżowa).

Najwięcej ocen wskazujących na złą sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa pochodzi od mikrofirm, które wskutek lockdownu nie miały możliwości prowadzenia działalności gospodarczej lub mogły ją realizować jedynie w ograniczonym zakresie. Były to przedsiębiorstwa związane z zakwaterowaniem i gastronomią

(23 proc. wskazań na sytuację złą, ale z szansami na poprawę oraz 23 proc. na sytuację bardzo złą z realną możliwością bankructwa), mikrofirmy z pozostałej działalności usługowej, np. fryzjerzy, gabinety kosmetyczne (odpowiednio: 25 proc. i 20 proc.) oraz firmy związane z kulturą, rozrywką i rekreacją (30 proc. i 10 proc.).

▸ Wykres 6. Ocena sytuacji finansowej mikrofirm według sekcji (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

Jakie bariery utrudniały funkcjonowanie mikrofirm?

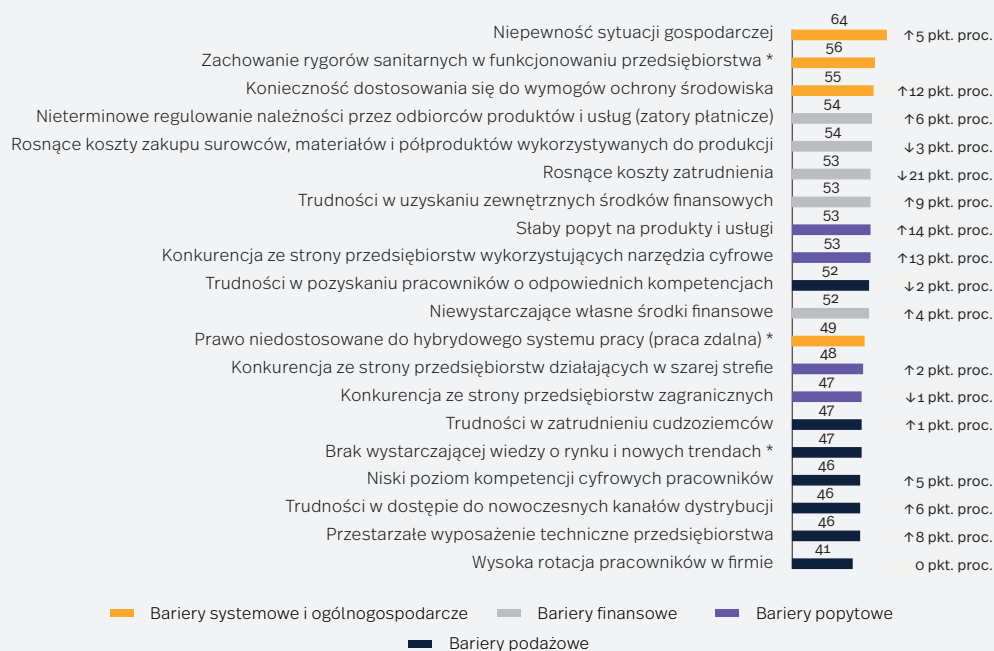
Bariery działalności gospodarczej, uznane przez mikrofirmy w 2020 r. za najbardziej uciążliwe, są związane ze zmianą uwarunkowań działalności przedsiębiorstw w czasie pandemii COVID-19 i różnią się od czynników wymienianych we wcześniejszych latach.

W latach 2018-2019 mikrofirmy raportowały problemy związane z uciążliwością wysokich podatków i innych obciążeń finansowych, obawiały się nasilenia konkurencji i problemów kadrowych, związanych z rosnącymi kosztami

zatrudnienia oraz trudnościami z dostępem do pracowników o odpowiednich kompetencjach.

W 2020 r. za najbardziej uciążliwe bariery działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorstwa uznały: niepewność sytuacji gospodarczej, konieczność zachowania rygorów sanitarnych i dostosowania się do wymogów ochrony środowiska, nieterminowe regulowanie należności przez odbiorców produktów i usług oraz rosnące koszty zakupu surowców, materiałów i półproduktów wykorzystywanych do produkcji (wykres 7).

▾ Wykres 7. Udział mikroprzedsiębiorstw wskazujących na duże i bardzo duże znaczenie barier w 2020 r. w (proc.) oraz zmiana w porównaniu z 2019 r.

Uwaga: * bariery nie były uwzględnione w badaniu z 2019 r.

Źródło: opracowanie własne PIE.

Analizę barier działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorstw przeprowadziliśmy w czterech grupach: bariery systemowe i ogólnogospodarcze, finansowe, popytowe oraz poda-

żowe. Wyniki analizy mogą być pomocne w ocenie skuteczności uruchomionych instrumentów wsparcia rozwoju mikroprzedsiębiorstw.

Bariery systemowe i ogólnogospodarcze

Niepewność sytuacji gospodarczej najbardziej niepokoi mikroprzedsiębiorców

Bariery systemowe i ogólnogospodarcze, wymieniane przez mikrofirmy w 2020 r. i przed pandemią COVID-19, istotnie się różnią. W 2020 r. za najbardziej dotkliwą barierę uznano niepewność sytuacji gospodarczej (64 proc. wskazań). Od 2018 r. wskazywało na nią coraz więcej mikroprzedsiębiorstw (48 proc. w 2018 r., 59 proc. w 2019 r.). Z przeprowadzonego badania wynika, że mikrofirmy coraz silniej odczuwają ryzyko działalności gospodarczej i dostrzegają pogorszenie warunków dla podejmowania inwestycji i rozwoju innowacji.

W 2020 r. wśród uciążliwych barier w działalności mikrofirm znalazła się konieczność zachowywania rygorów sanitarnych w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa (56 proc. wskazań) i dostosowania działań firmy do wymogów ochrony środowiska (55 proc.). Blisko połowa mikrofirm (49 proc.) wskazywała na prawo niedostosowane do hybrydowego systemu pracy (praca zdalna).

Rok wcześniej, na pierwszym miejscu znalazły się bariery świadczące o uciążliwości podatków i innych obciążeń finansowych mikrofirm (77 proc. wskazań). Niestabilność przepisów prawa gospodarczego w Polsce i przewlekłość postępowań sądowych utrudniające uregulowanie sporów gospodarczych wskazało 50 proc. badanych. Jako uciążliwą barierę zgłaszano też nieelastyczne prawo pracy (50 proc. wskazań) ograniczające możliwości sprawnego rozwiązywania problemów występujących na rynku pracy (np. zatrudnianie obcokrajowców).

Bariery finansowe

Nieterminowe regulowanie należności przez odbiorców oraz rosnące koszty zakupu surowców, materiałów i półproduktów były najbardziej dotkliwymi wśród barier finansowych

W trakcie pandemii zmieniło się postrzeganie barier finansowych przez mikrofirmy. W 2019 r. aż 74 proc. badanych przedsiębiorstw za najbardziej uciążliwą uznało rosnące koszty zatrudnienia pracowników. W odniesieniu do pozostałych barier nie było aż tak krytycznych opinii (np. 44 proc. wskazań na trudności w uzyskaniu zewnętrznych środków finansowych, a 48 proc. na nieterminowe regulowanie należności przez odbiorców).

W 2020 r. ponad połowa badanych mikrofirm uznała wszystkie bariery finansowe za uciążliwe bądź bardzo uciążliwe dla przedsiębiorstwa. Najwięcej wskazań (po 54 proc.) odnosiło się do nieterminowego regulowania należności przez odbiorców oraz rosnących kosztów zakupu surowców, materiałów i półproduktów, szczególnie dotkliwych dla firm budowlanych i produkcyjnych. Nieco mniej wskazań (po 53 proc.) dotyczyło trudności w uzyskaniu zewnętrznych środków finansowych oraz wysokich kosztów zatrudnienia pracowników, które okazały się szczególnie dotkliwe w mikrofirmach funkcjonujących w branżach silnie dotkniętych przez obostrzenia dla biznesu wprowadzane w związku z pandemią (gastronomia, rozrywka, kultura, sprzedaż odzieży, pozostałe usługi, np. gabinety kosmetyczne, fryzjerzy).

W wyniku pandemii i niepewności sytuacji gospodarczej, mikrofirmy koncentrują się na bieżących sprawach związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa. Stąd w 2020 r. wysoki udział wskazań na bariery finansowe, mające istotne znaczenie dla utrzymania płynności finansowej przedsiębiorstwa, w sytuacji braku lub silnie zmniejszonych przychodów.

Mikrofirmy, niezależnie od przynależności do sektora gospodarki, za uciążliwą barierę uznały trudność w pozyskiwaniu zewnętrznych środków (53 proc. wskazań w 2020 r. wobec 44 proc. w 2019 r.).

Bariery popytowe

Spadek popytu i konkurencja ze strony firm wykorzystujących narzędzia cyfrowe były w 2020 r. najbardziej dotkliwe wśród barier popytowych

W 2020 r. w wielu branżach (np. gastronomia, turystyka, odzież, obuwie), wskutek obostrzeń wprowadzonych dla biznesu, niski popyt stał się jedną z istotniejszych barier funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw w dobie pandemii COVID-19. Aż 53 proc. mikroprzedsiębiorstw uznało słaby popyt na produkty i usługi za uciążliwą i zdecydowanie uciążliwą barierę rozwoju, podczas gdy w poprzednich latach odsetek ten był niższy (39 proc. wskazań w 2019 r.).

Ograniczone możliwości prowadzenia działalności stacjonarnej podczas pandemii, spowodowały wzrost zainteresowania mikrofirm wykorzystywaniem technologii cyfrowych, zwłaszcza umożliwiających korzystanie z pracy zdalnej i komunikowanie się z klientami oraz oferowanie produktów i usług *online*. Korzystanie z nowoczesnych technologii daje przedsiębiorstwu przewagę nad firmami niekorzystającymi z takich możliwości. Dlatego aż 53 proc. badanych raportowało wzrost konkurencji ze strony firm wykorzystujących narzędzia cyfrowe jako istotną barierę w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa. Tymczasem w poprzednich latach to konkurencja ze strony podobnych krajowych mikroprzedsiębiorstw oraz zintegrowanych firm działających w systemie sieciowym (60 proc. wskazań) była uznana za najbardziej uciążliwą barierę popytową.

Według opinii mikrofirm zmniejszyła się konkurencja ze strony przedsiębiorstw działających w szarej strefie (53 proc. wskazań w 2018 r. wobec 48 proc. w 2020 r.).

Bariery podażowe

Pozyskanie pracowników o odpowiednich kompetencjach było najbardziej dotkliwą barierą podażową

W 2020 r. dla 52 proc. badanych mikrofirm najbardziej dotkliwą barierą podażową były trudności w pozyskaniu pracowników o odpowiednich kompetencjach. Dotyczy to zarówno wiedzy posiadanej przez pracowników, umiejętności zawodowych, jak i społecznych, szczególnie istotnych w mikrofirmach usługowych podczas nawiązywania i budowania relacji z klientem. Na drugim miejscu znalazła się bariera również związana z zasobami ludzkimi. Była nią trudność w rekrutacji obcokrajowców w czasie pandemii (47 proc. wskazań), dotkliwa dla mikrofirm budowlanych, przemysłu spożywczego, handlu i gastronomii. Ma to związek z wyjazdem obcokrajowców podczas pandemii do swoich krajów i ograniczeniami w podróżach międzynarodowych.

Dla 46 proc. mikrofirm uciążliwą barierą okazał się niski poziom kompetencji cyfrowych pracowników. Skutkiem dyfuzji technologii cyfrowych był wzrost zapotrzebowania na pracowników umiejących korzystać z technologii pozwalających na wykonywanie pracy zdalnej oraz pracowników z wiedzą i umiejętnościami dotyczącymi e-handlu, obejmującymi umiejętność formułowania oferty oraz prezentacji produktów w e-handlu, organizacji logistyki dostaw itp.

Wzrost odsetek mikrofirm uznających trudności w dostępie do nowoczesnych kanałów dystrybucji (sprzedaż *online*) za uciążliwą barierę rozwoju (40 proc. wskazań w 2019 r. wobec 46 proc. w 2020 r.). Podczas pandemii COVID-19 zwiększył się udział mikrofirm, dla których barierę rozwoju stanowi przestarzałe wyposażenie techniczne (wzrost z 38 proc. w 2019 do 46 proc. w 2020 r.). Świadczy to o rosnącej świadomości znaczenia technologii w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.

Nie zmieniła się ocena rotacji pracowników. Za uciążliwą bądź bardzo uciążliwą barierę w działalności przedsiębiorstwa uznało ją po 41 proc. mikrofirm w 2019 r. i w 2020 r. Zmiany kadrowe nie sprzyjają budowaniu związku pracowników z firmą i zacieśnianiu relacji z klientami, zwłaszcza podczas pandemii.

Czy mikrofirmy dokonają zmian w swojej działalności w 2021 r.?

Zakończenie działalności planuje co dwudziesta mikrofirma

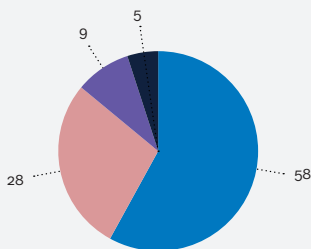
Istotną zmianę w pewnych obszarach działalności lub zasadniczą zmianę w funkcjonowaniu w 2021 r. planowało 37 proc. najmniejszych przedsiębiorstw, a 5 proc. rozważyło zakończenie działalności. Kontynuowanie w 2021 r. dotychczasowej działalności bez istotnych zmian deklarowało 58 proc. mikrofirm (infografika 5). Sytuacja kryzysowa może skłaniać przedsiębiorstwa do koncentracji na sprawach bieżących, a nie myśleniu o przyszłości – przyjmowaniu strategii „na przeczekanie”. Tymczasem dla zachowania konkurencyjności potrzebne jest podjęcie przez przedsiębiorstwa decyzji strategicznych w zakresie działań będących odpowiedzią na wyzwania jakie niesie pandemia, jak i na te, z którymi przedsiębiorstwa będą się musiały zmierzyć po pandemii.

Skala planowanych zmian w funkcjonowaniu firm była zróżnicowana w przekroju branżowym. Najwięcej zmian planowano w usługach administracyjnych. Istotne zmiany w wybranych obszarach działalności zamierzało przeprowadzić 45 proc. firm tej branży, a kolejne 10 proc. – zasadnicze zmiany swego funkcjonowania. Co czwarte mikroprzedsiębiorstwo w branży kultura, rozrywka i rekreacja planowało zasadnicze zmiany. Często chciały je przeprowadzić także firmy prowadzące działalność w zakresie zakwaterowania i usług gastronomicznych (18 proc.) oraz nieruchomości (17 proc.). Natomiast zakończenie działalności najczęściej planowały jednostki przetwórstwa przemysłowego (13 proc.), ale również co dziesiąta firma prowadząca działalność w dziedzinie kultury, rozrywki i rekreacji, zakwaterowania i gastronomii oraz pozostałych usług.

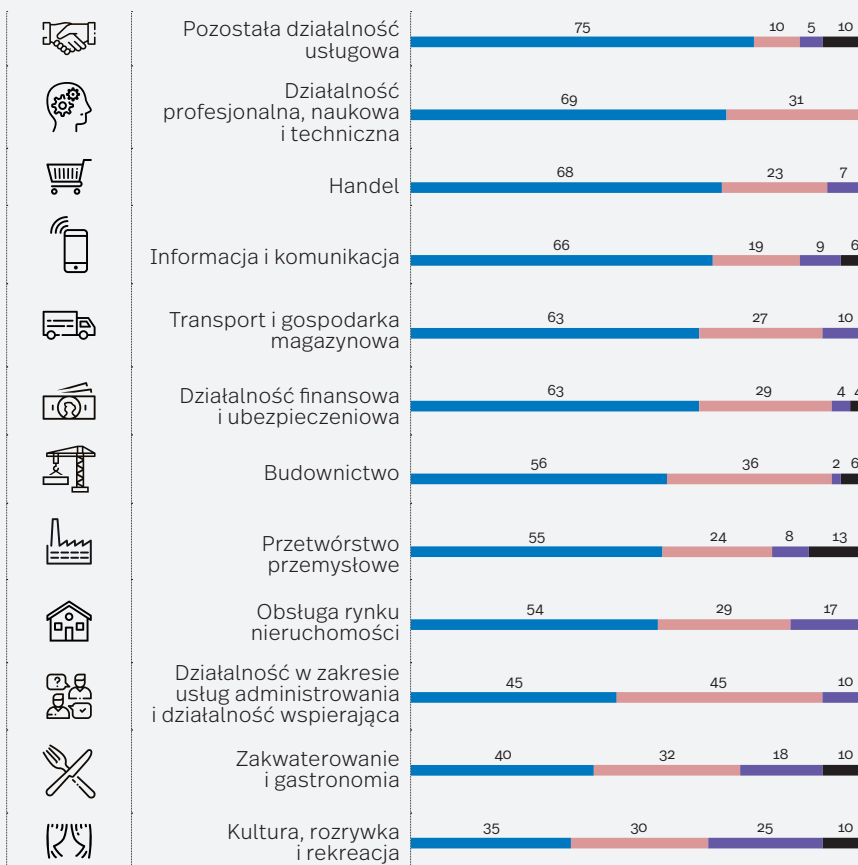

➤ **Infografika 5.** Planowane zmiany działalności mikroprzedsiębiorstw w 2021 r. (w proc. odpowiedzi)

- Kontynuacja działalności bez istotnych zmian
- Przeprowadzenie istotnych zmian w wybranych branżach działalności firmy
- Wprowadzenie zasadniczych zmian w funkcjonowaniu firmy
- Zakończenie działalności firmy

Sekcje PKD

Źródło: opracowanie własne PIE.

Jakie działania realizowały i planowały mikrofirmy?

Najczęściej realizowanymi w 2020 r. działaniami były inwestycje w bezpieczeństwo sanitarne związane z pandemią, zacieśnianie więzi z klientami oraz sprzedaż *online* produktów i usług

Wśród najczęściej realizowanych działań przeważają te, które ograniczają skutki pandemii, służą jej powstrzymaniu i umożliwiają prowadzenie bezpiecznej działalności gospodarczej.

Dla większej jasności analizy wyodrębniłyśmy następujące grupy działań podejmowanych przez mikrofirmy: związane z nowoczesnymi technologiami, związane z kapitałem ludzkim, związane z rozwojem firmy i wspierające sprzedaż.

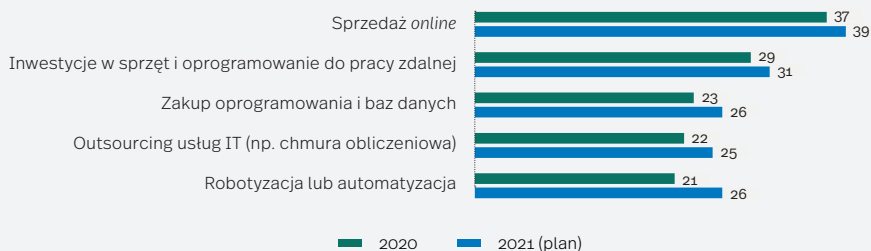
Sprzedaż *online* to najczęściej realizowane w 2020 r. i planowane na 2021 r. działanie związane z nowoczesnymi technologiami

Przed pandemią COVID-19 głównym motywem wdrażania nowych technologii w przedsiębiorstwach było ograniczanie kosztów. Natomiast w 2020 r. mikroprzedsiębiorstwa realizowały działania związane z nowoczesnymi technologiami również pod wpływem pandemii. Zdecydowanie najczęściej realizowanym działaniem tego typu w 2020 r. i planowanym na 2021 r. była sprzedaż *online*. W 2020 r. prowadziło ją

37 proc. mikrofirm, a w 2021 r. zamierzało 39 proc. (wykres 8).

Często podejmowanym przez mikrofirmy działaniem były też inwestycje w sprzęt i oprogramowanie do pracy zdalnej. Realizowało je 29 proc. najmniejszych przedsiębiorstw, a w 2021 r. zamierzało realizować 31 proc. Oba powyższe działania zwiększają bezpieczeństwo sanitarne, służąc powstrzymaniu pandemii.

➤ **Wykres 8. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r. i planujących na 2021 r. działania związane z nowoczesnymi technologiami (w proc.)**

Źródło: opracowanie własne PIE.

W 2020 r. sprzedaż *online* najczęściej podejmowały jednostki świadczące usługi administrowania¹ (60 proc.) oraz sekcji informacja i komunikacja (59 proc.). Natomiast głównie mikrofirmy prowadzące działalność w obszarze informacji i komunikacji (47 proc.) oraz budowlane (42 proc.) inwestowały w sprzęt i oprogramowanie do pracy zdalnej. Najmniej aktywne w podejmowaniu działań w obszarze technologii były firmy z sekcji pozostałe usługi, obsługa nieruchomości oraz prowadzące działalność w dziedzinie zakwaterowania i gastronomii. Wynikało to

prawdopodobnie z braku lub niewielkich możliwości prowadzenia działalności *online* przez firmy działające w tych sekcjach.

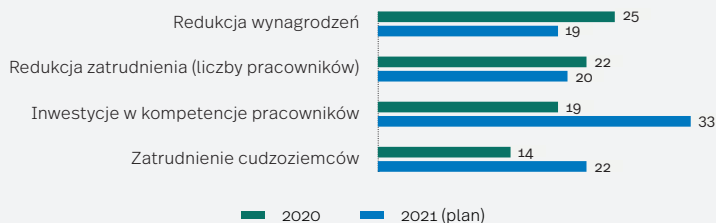
W 2021 r. działania związane z nowoczesnymi technologiami zamierzają podjąć głównie mikrofirmy przetwórstwa przemysłowego, świadczące usługi finansowe i ubezpieczeniowe oraz z sekcji kultura, rozrywka i rekreacja. Z pewnością pandemia uświadomiła wielu przedsiębiorcom, że wdrażanie nowoczesnych technologii może umożliwić prowadzenie działalności – choć w ograniczonym zakresie – nawet w okresie pandemii.

Mikrofirmy ograniczyły inwestycje w kompetencje pracowników w czasie pandemii, ale planują zwiększyć je w 2021 r.

W 2020 r. najczęściej podejmowanymi działaniami związanymi z kapitałem ludzkim były redukcje wynagrodzeń (25 proc.) i zatrudnienia (22 proc. wskazań) (wykres 9). Dość niski był też

odsetek firm, które w 2020 r. podjęły inwestycje w kompetencje pracowników (19 proc.), ale są zdecydowanie najczęściej planowanym działaniem na 2021 r. związanym z kapitałem ludzkim.

Wykres 9. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r i planujących na 2021 działania związane z kapitałem ludzkim (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

Działania związane z kapitałem ludzkim w 2020 r. najaktywniej podejmowały firmy z sekcji kultura, rozrywka i rekreacja oraz przetwórstwo przemysłowe. Szczególnie wysoki odsetek firm

działających w branży kultura, rozrywka i rekreacja (55 proc.) dokonał w 2020 r. redukcji zatrudnienia. Branża ta, wraz z sekcją zakwaterowanie i gastronomia, została najmocniej dotknięta

¹ Sekcja ta obejmuje następujące rodzaje działalności: 1. Wynajem i dzierżawa, 2. Działalność związana z zatrudnieniem, 3. Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych, 4. Działalność detektywistyczna i ochroniarska, 5. Działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni, 6. Działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej.

przez restrykcje wprowadzone jako odpowiedź na pandemię. Redukcją wynagrodzeń najczęściej przeprowadzały firmy działające w zakwaterowaniu i gastronomii (43 proc.).

Natomiast w 2021 r. działania związane z kapitałem ludzkim najczęściej planowały podjąć

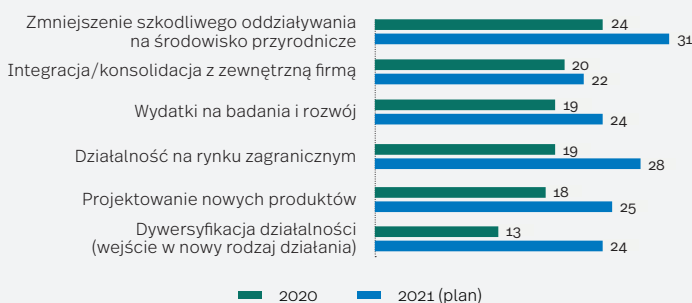
firmy z sekcji kultura, rozrywka i rekreacja oraz przetwórstwo przemysłowe. Szczególnie wysoki odsetek firm budowlanych, przetwórstwa przemysłowego oraz kultury, rozrywki i rekreacji planował w 2021 r. podnoszenie kompetencji swych pracowników.

Najczęściej realizowanym w 2020 r. i planowanym na 2021 r. działaniem związanym z rozwojem było zmniejszenie szkodliwego oddziaływania na środowisko przyrodnicze

Mimo większej pilności działań bezpośrednio związanych z pandemią, więcej firm dostrzeżę znaczenie problemu ochrony środowiska przyrodniczego. W związku z tym najczęściej podejmowanym w 2020 r. i planowanym na 2021 r. działaniem związanym z rozwojem było zmniejszenie szkodliwego wpływu na środowisko przyrodnicze. Realizowało je 24 proc., a w 2021 r. zamierzało podjąć 31 proc. mikrofirm (wykres 10).

Z kolei najrzadziej podejmowanym działaniem o charakterze rozwojowym była dywersyfikacja działalności (13 proc.), a najrzadziej planowanym – integracja z firmą zewnętrzną (22 proc.). Naszą uwagę zwrócił znaczny wzrost udziału mikrofirm planujących prowadzenie w 2021 r. działalności na rynku zagranicznym w stosunku do prowadzących ją w 2020 r. (z 19 proc. do 28 proc.), jak również zamierzających dywersyfikować działalność (z 13 proc. do 24 proc.).

▸ Wykres 10. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r. i planujących na 2021 r. działania związane z rozwojem (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

W 2020 r. najbardziej aktywne w realizacji działań rozwojowych były mikrofirmy przetwórstwa przemysłowego, a następnie kultury, rozrywki i rekreacji oraz świadczące usługi administrowania. Do zmniejszenia szkodliwego

oddziaływania na środowisko przyrodnicze dążyło 43 proc., a integracji i konsolidacji z zewnętrzną firmą oraz projektowania nowych produktów 40 proc. firm przetwórstwa przemysłowego.

W 2021 r. działania rozwojowe w szerokim zakresie zamierzały podejmować jednostki kultury, rozrywki i rekreacji. Projektować nowe produkty lub usługi zamierzało 55 proc., ograniczać szkodliwe oddziaływanie na środowisko naturalne

50 proc., a prowadzić działalność na rynkach zagranicznych 45 proc. jednostek tej sekcji. Ze względu na pandemię firmy tego sektora musiały przenieść swą działalność do internetu, a działalność *online* ułatwiła ekspansję na rynki zagraniczne.

Najczęściej podejmowanymi działaniami wspierającymi sprzedaż w 2020 r. były inwestycje w bezpieczeństwo sanitarne i zacieśnianie relacji z klientami. Bezpieczeństwo tego rodzaju stało się ważnym działaniem wspierającym sprzedaż wymuszonym przez pandemię

W okresie pandemii wzrosło znaczenie inwestycji w bezpieczeństwo sanitarne i zacieśnianie relacji z klientami. W 2020 r. oba te działania realizowało po 42 proc. mikrofirm i były to najczęściej podejmowane działania (wykres 11). Zapewnienie bezpieczeństwa sanitarnego stało się szczególnie ważne, ponieważ upewniało

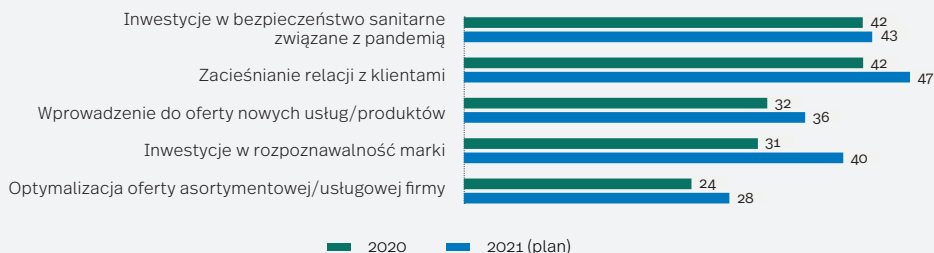
klientów, że korzystanie z usług nie naraża ich na zwiększone ryzyko zarażenia COVID-19. Gdy wprowadzone w odpowiedzi na pandemię restrykcje ostabiały lub zrywały więzi z klientami, występowała również potrzeba działań utrzymujących te więzi lub je przywracających.

Mikroprzedsiębiorstwa w 2021 r. zamierzają wspierać sprzedaż głównie przez zacieśnianie relacji z klientami

Również w 2021 r. mikroprzedsiębiorstwa prowadząc działania wspierające sprzedaż będą się koncentrowały na zacieśnianiu relacji z klientami (47 proc.) i inwestycjach w bezpie-

czeństwo sanitarne (43 proc.). Ponadto planują inwestowanie w rozpoznawalność marki (40 proc.) oraz wprowadzanie do oferty nowych produktów lub usług (36 proc.).

▸ Wykres 11. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r. i planujących na 2021 r. działania wspierające sprzedaż (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

W przekroju branżowym szczególnie wiele firm świadczących usługi administrowania (50 proc.) realizowało w 2020 r. inwestycje w bezpieczeństwo sanitarne, natomiast firmy przetwórstwa przemysłowego w największym stopniu zacieśniły relacje z klientami (60 proc.).

Z kolei w 2021 r. szczególnie aktywne zamierzają być jednostki z branży kultury, rozrywki i rekreacji. W bezpieczeństwo sanitarne

zamierza inwestować 65 proc., wprowadzać nowe produkty lub usługi 60 proc., a zacieśniać relacje z klientami 55 proc. mikrofirm należących do tej branży. Szczególnie często podejmowanie inwestycji w bezpieczeństwo sanitarne w 2021 r. planują też jednostki przetwórstwa przemysłowego (58 proc.), a zacieśnianie relacji z klientami mikrofirmy działające w sferze finansów i ubezpieczeń (58 proc.).

➤ Wykres 12. Porównanie działań mikroprzedsiębiorstw zrealizowanych przed pandemią i w czasie jej trwania

Źródło: opracowanie własne PIE.

Rok 2020 r. przyniósł aktywizację działalności mikroprzedsiębiorstw w obszarze nowoczesnych technologii. Z powodu pandemii i konieczności zachowania bezpieczeństwa sanitarnego radykalnie wzrosła sprzedaż produktów i usług przez internet. W 2019 r. zaledwie 11 proc. firm rozwijało e-handel, zaś w 2020 r. sprzedaż online prowadziło 37 proc. przedsiębiorstw.

Odsetek mikrofirm, które zainwestowały w kompetencje pracowników w 2020 r. (19 proc.) był niższy niż w 2019 r. (21 proc.).

Ze względu na spowodowane przez lockdown ograniczenia lub niemożność prowadzenia wielu działalności gospodarczych, zrozumiały

jest wzrost odsetka mikrofirm redukujących zatrudnienie (z 13 proc. w 2019 r. do 22 proc. w 2020 r.). Jednocześnie firmy częściej zatrudniały cudzoziemców w 2020 r. (14 proc.) niż w 2019 r. (6 proc.).

Pandemia spowodowała intensyfikację podejmowanych działań związanych z rozwojem firmy. Wystąpił duży wzrost odsetka mikrofirm, które poniosły wydatki na badania i rozwój z 6 proc. w 2019 r. do 19 proc. w 2020 r. oraz na projektowanie nowych produktów, odpowiednio z 9 proc. do 18 proc. W mniejszym stopniu wzrósł udział jednostek, które zdywersyfikowały swoją działalność (odpowiednio z 11 proc. do 13 proc.).

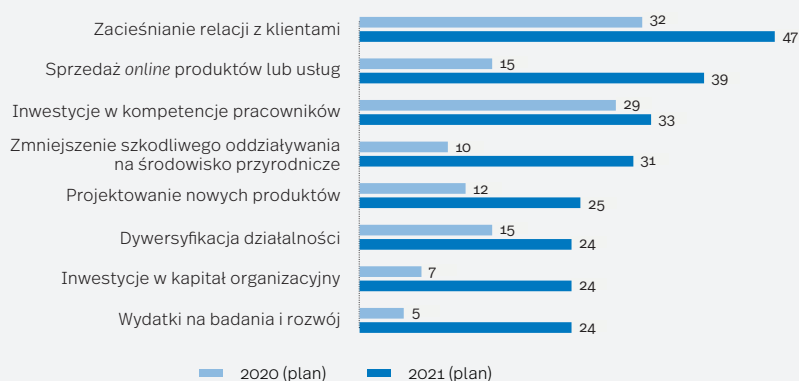
Skokowo wzrósł również odsetek firm podejmujących działania zmierzające do zmniejszenia szkodliwego wpływu na środowisko przyrodnicze – z 11 proc. do 24 proc. Pandemia wy-czuliła społeczeństwo na problemy zdrowotne a także na stan środowiska przyrodniczego.

W okresie pandemii wystąpiła zdecydowana intensyfikacja inwestycji w kapitał

organizacyjny. Odsetek najmniejszych jednostek, które podjęły te inwestycje, wzrósł z 6 proc. w 2019 r. do 19 proc. w 2020 r.

W związku z ograniczonym popytem z powodu restrykcji wynikających z pandemii, wzrosło znaczenie działań wspierających sprzedaż. W 2020 r. 42 proc. mikrofirm zacieśniło relacje z klientami, znacznie więcej niż w 2019 r. (30 proc.).

➤ Wykres 13. Porównanie planów mikroprzedsiębiorstw sprzed pandemii i w trakcie pandemii

Źródło: opracowanie własne PIE.

Pandemia przyniosła nie tylko aktywizację działań podejmowanych przez mikrofirmy, ale również ich zamierzeń na następny rok. Zarówno w 2019 r., jak i w 2020 r., działaniem najczęściej planowanym do realizacji w następnym roku było zacieśnianie relacji z klientami. Planowało je odpowiednio 32 proc. i 47 proc. mikrofirm. Restrykcje wprowadzone w następstwie pandemii sprawiły, że firmy szczególnie odczuły potrzebę podejmowania działań zapobiegających utracie dotychczasowych klientów. W wyniku pandemii i potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa sanitarnego, drugim najczęściej planowanym

działaniem na 2021 r. stała się sprzedaż *online* (39 proc.), podczas gdy przed pandemią planowało ją 15 proc. jednostek (wzrost o 24 pkt. proc.).

Zmniejszyć szkodliwe oddziaływanie na środowisko przyrodnicze zamierzało w 2021 r. 31 proc. jednostek, czyli o 21 pkt. proc. więcej niż planowało na rok poprzedni. W przypadku wydatków na badania i rozwój różnica ta wynosiła 19 pkt. proc., inwestycji w kapitał organizacyjny – 17 pkt. proc., a projektowania nowych produktów – 13 pkt. proc. W mniejszym stopniu, ale również znacząco, wzrósł odsetek mikrofirm planujących dywersyfikację działalności (o 9 pkt. proc.).

Czy instrumenty w ramach tarcz antykryzysowych były pomocne dla mikrofirm?

W ramach walki ze społeczno-gospodarczymi skutkami pandemii COVID-19 rząd zaproponował przedsiębiorcom różne formy pomocy. Jak wynika z danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej od początku pandemii do lutego 2021 r. na pomoc przeznaczono środki w wysokości 185 mld PLN, dzięki czemu udało się uratować 6,5 mln miejsc pracy (*Rządowe tarcze...*, 2021). Od marca do grudnia 2020 r., czyli w okresie, o który pytaliśmy w naszym badaniu, wprowadzono instrumenty pomocowe w ramach pięciu Tarcz antykryzysowych (1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 – branżowa) i Tarczy finansowej 1.0. Nie wszystkie instrumenty były dostępne dla wszystkich firm, często o możliwości skorzystania z danej formy pomocy decydowała wielkość jednostki, sekcja PKD lub zanotowany spadek obrotów. Mikroprzedsiębiorstwa były uwzględnione w zdecydowanej większości proponowanych rozwiązań. Oprócz pomocy finansowej rząd proponował też szereg rozwiązań prawnych ułatwiających firmom kontynuowanie działalności w obliczu *lockdownu*.

Mikroprzedsiębiorcy chętnie korzystali z pomocy zaproponowanej przez państwo w ramach tarcz antykryzysowych i tarczy finansowej – z przynajmniej z jednego instrumentu skorzystało aż 81 proc. wszystkich badanych firm (infografika 6). Najczęściej były to podmioty działające w branży kultury, rozrywki i rekreacji (95 proc.), zakwaterowania i gastronomii (92 proc.), pozostałych usług (92 proc.) i przetwórstwa przemysłowego (90 proc.). Najbardziej takie działania podejmowały firmy zajmujące się informacją i komunikacją (46 proc.).

Największą popularnością cieszyło się zwolnienie ze składek ZUS-u, z którego skorzystało aż 70 proc. mikrofirm (wykres 14). Popularnymi formami pomocy były też tarcza finansowa (61 proc.), świadczenie postojowe (61 proc.) oraz dofinansowanie wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne (61 proc.). Najmniej (47 proc. firm) deklarowało natomiast korzystanie z czasowego odroczenia terminów płatności podatków od nieruchomości, dopłat do odsetek kredytów, ochrony przed przejęciem firmy przez inwestorów spoza UE i rezygnacji z zaliczek uproszczonych.

➤ **Infografika 6.** Korzystanie z tarczy antykrzysowej i finansowej w podziale na wielkość przedsiębiorstwa i sekcje PKD (w proc. odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne PIE.

Większość mikroprzedsiębiorców, którzy skorzystali z instrumentów tarcz antykryzysowych i tarczy finansowej, oceniła je pozytywnie. Ponad połowa firm każdy z nich uznała za pomocny lub zdecydowanie pomocny, a różnice między ocenami poszczególnych instrumentów

były niewielkie. Najwięcej pozytywnych ocen otrzymała tarcza finansowa (63 proc.), obniżenie wymiaru czasu pracy lub praca zdalna (59 proc.) i czasowe odroczenie terminów płatności podatku od nieruchomości (59 proc.). Najmniej natomiast – rezygnacja z zaliczek uproszczonych (52 proc.).

▸ **Wykres 14. Korzystanie z instrumentów pomocowych przeciwdziałających społeczno-gospodarczym skutkom pandemii COVID-19 (w proc. odpowiedzi)**

Źródło: opracowanie własne PIE.

Na skutek trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej zdecydowana większość mikroprzedsiębiorstw skorzystała z instrumentów wsparcia oferowanych przez państwo. Ci, którzy z nich skorzystali zwykle oceniali je jako pomocne. Instrumentami, z których korzystano najczęściej i oceniano najlepiej, były tarcza finansowa i zwolnienie ze składek ZUS. Nie zaskakują branże, które najczęściej sięgały po pomoc od państwa. Zarówno kultura, rozrywka i rekreacja, jak i zakwaterowanie i gastronomia, należały do tych rodzajów działalności, których funkcjonowanie zostało najbardziej zakłócone przez restrykcje

wprowadzone w odpowiedzi na pandemię COVID-19.

Środki z tarcz oceniono jako pomocne, ale możliwe, że zarówno zakres korzystania z nich, jak i ich ocena byłyby lepsze, gdyby zadbano o bardziej przejrzyste informacje w tym zakresie. Wielość środków pomocowych, dość skomplikowane procedury aplikacji i gąszcz informacji, przez które trzeba się było przedrzeć, mogły zniechęcać najmniejsze podmioty do skorzystania z tych instrumentów. Jest to negatywne zjawisko, gdyż jednym z głównych celów ustawodawcy była ochrona właśnie tych najmniejszych podmiotów w trudnej rzeczywistości pandemicznej.

Podsumowanie

Wysoki udział mikroprzedsiębiorstw w strukturze firm w Polsce oznacza, że ich sytuacja ekonomiczna po pandemii będzie mieć istotne znaczenie dla rynku pracy i kondycji polskiej gospodarki. Z badania PIE wynika, że w 2020 r. nastąpiły niekorzystne zmiany we wszystkich podstawowych czynnikach określających warunki funkcjonowania mikrofirm. W latach 2018-2019 firmy doświadczały wyraźnej poprawy warunków funkcjonowania (np. korzystna koniunktura, wzrost popytu, ograniczenie zatorów płatniczych, likwidacja szarej strefy). Na skutek obostrzeń wprowadzonych w związku z pandemią nastąpiło silne zmniejszenie sprzedaży produktów i usług, które stało się głównym sprawcą pogorszenia kondycji ekonomicznej przedsiębiorstw. Mikrofirmy będące w sferach gospodarki, które najsilniej dotknął *lockdown* (np. gastronomia, pozostałe usługi), funkcjonują obecnie z dnia na dzień i potrzebują rozwiązań zapewniających kapitał pozwalający przetrwać w czasie pandemii, jak i stwarzający szansę na przyszły rozwój firmy.

Groźny dla mikrofirm okazał się wzrost ryzyka działalności gospodarczej. Sytuację pogarsza ich dotychczasowy niski poziom znajomości rynku i zachodzących na nim procesów oraz narastająca konkurencja ze strony przedsiębiorstw wykorzystujących narzędzia cyfrowe w zakresie sprzedaży i komunikacji z klientami. To nowy rodzaj konkurowania, którego znaczenie

będzie rosto w przyszłości. Mikrofirmy obawiają się, że po pandemii konieczne stanie się inwestowanie w nowe technologie wspomagające zarządzanie, sprzedaż *online* oraz nowoczesne środki komunikowania się z klientami, na które wielu nie będzie stać. Mikrofirmy obawiają się też trudności w pozyskaniu pracowników o odpowiednich kompetencjach, zwłaszcza w zakresie umiejętności funkcjonowania w sytuacji niepewności przyszłych zdarzeń i podwyższonego ryzyka działalności gospodarczej. Tymczasem wygaszanie pandemii może być właśnie okresem wymagającym od mikrofirm zarówno elastyczności działania, jak i utrwalania dobrych relacji z partnerami biznesowymi i klientami. Może też być okazją dla mikrofirm do wprowadzenia nowych rozwiązań biznesowych. Dlatego, poza różnymi formami wsparcia finansowego, ważne są inicjatywy służące upowszechnieniu innowacyjnych rozwiązań, pomagających mikrofirmom wejść na nowy poziom rozwoju bazujący na technologiach cyfrowych (PARP, Grupa PFR, 2020). Silny trend cyfryzacji firm, wzmocniony przez pandemię, powinien wpływać pozytywnie na optymalizację procesów w biznesie i pozwalać budować nowe modele biznesowe. Mogą być one szansą dla mikrofirm, podobnie jak szkolenia pracowników w zakresie korzystania z handlu *online*, stosowania nowych technologii w komunikowaniu się z klientami i budowania relacji.

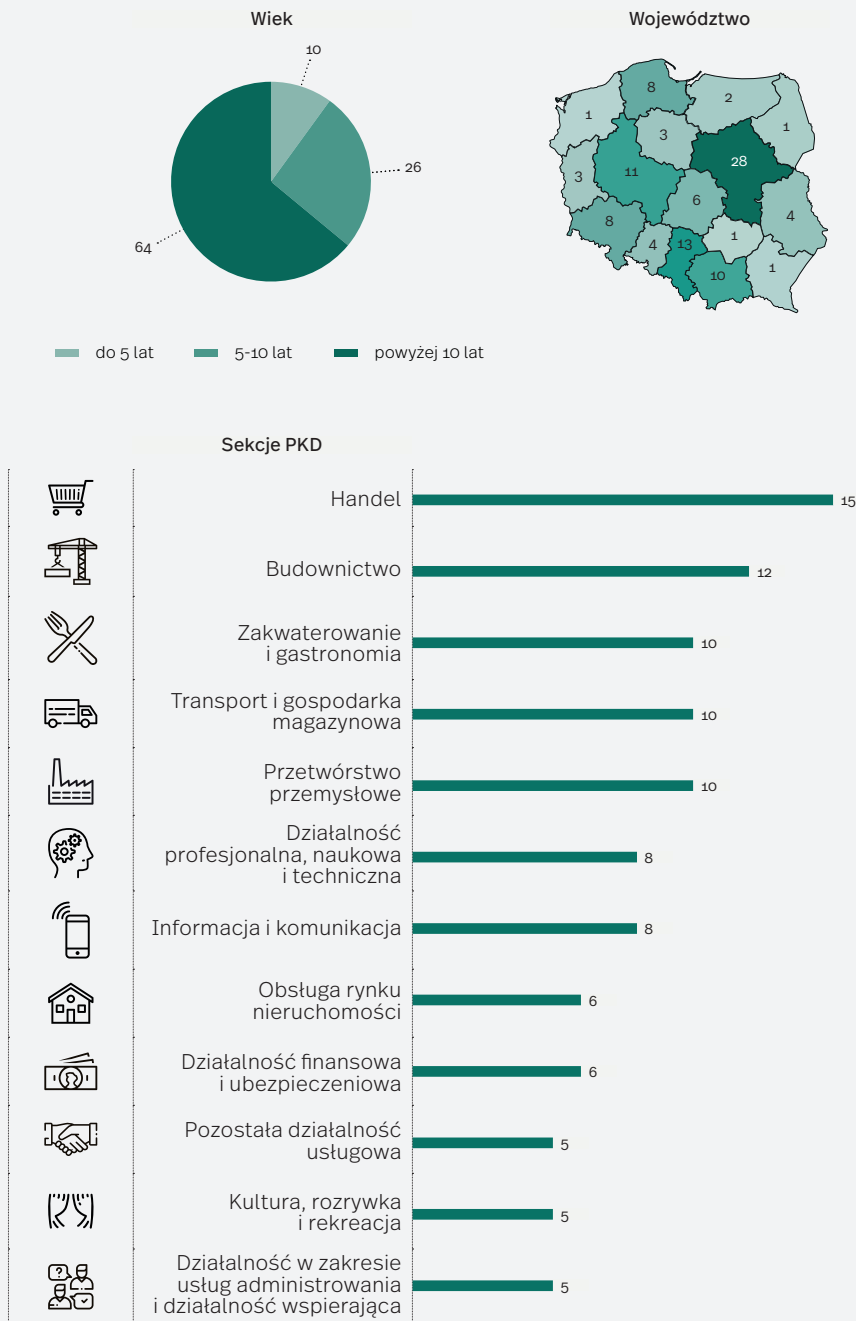
O badanych mikrofirmach

Badanie mikroprzedsiębiorstw przeprowadziliśmy w listopadzie i grudniu 2020 r. Zebranie danych polegało na przeprowadzeniu wywiadu z kadrą menedżerską za pomocą standaryzowanego kwestionariusza ankiety przy użyciu techniki CATI (*computer-assisted telephone interviewing*). Badanie miało charakter ogólnopolski, objęło 400 mikroprzed-

siębiorstw z całego kraju, reprezentujących różne branże. Struktura próby ze względu na branżę (i lokalizację) odpowiadała strukturze populacji mikroprzedsiębiorstw. W badanej grupie prawie 64 proc. stanowiły mikroprzedsiębiorstwa działające na rynku ponad 10 lat. Najmniejszy udział (10,25 proc.) miały firmy najmłodsze, działające do 5 lat (infografika 7).

➤ **Infografika 7.** Struktura badanych przedsiębiorstw ze względu na wiek, województwo i sekcję PKD (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE.

Bibliografia

- GUS (2008-2019), *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-o-liczbie-pracujacych-do-9-osob-w-2019-roku,21,8.html> [dostęp: 26.03.2021].
- GUS (2020), *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2019 r.*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-niefinansowych-w-2019-roku,2,16.html> [dostęp: 16.04.2021].
- PARP, Grupa PFR (2020), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Warszawa, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf [dostęp: 28.03.2021].
- Rządowe tarcze anty kryzysowe realnym wsparciem dla przedsiębiorców (2021), <https://www.gov.pl/web/rodzina/rzadowe-tarcze-anty-kryzysowe-realnym-wsparciem-dla-przedsiębiorcow> [dostęp: 26.02.2021].

Spis infografik, map i wykresów

- **Infografika 1.** Kierunek zmian podstawowych czynników funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw (w proc. wskazań) 10
- **Infografika 2.** Kierunek zmian w 2020 r. popytu na produkty i usługi (według sekcji, w proc.) 13
- **Infografika 3.** Kierunek zmian w 2020 r. poziomu ryzyka działalności gospodarczej (według sekcji, w proc.) 15
- **Infografika 4.** Kierunek zmian w 2020 r. wykorzystania nowych technologii (według sekcji, w proc.) 17
- **Infografika 5.** Planowane zmiany działalności mikroprzedsiębiorstw w 2021 r. (w proc. odpowiedzi) 25
- **Infografika 6.** Korzystanie z tarczy anty kryzysowej i finansowej w podziale na wielkość przedsiębiorstwa i sekcje PKD (w proc. odpowiedzi) 33
- **Infografika 7.** Struktura badanych przedsiębiorstw ze względu na wiek, województwo i sekcję PKD (w proc.) 37

- **Mapa 1.** Liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w Polsce w 2018 r. 9

➤ Wykres 1. Ocena sytuacji finansowej mikrofirm w 2020 r. i w 2019 r. (w proc. odpowiedzi)	4
➤ Wykres 2. Liczba mikroprzedsiębiorstw w latach 2008-2019 (w mln).....	8
➤ Wykres 3. Kierunek zmian w 2020 r. podstawowych czynników wpływających na funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw (w proc.)	11
➤ Wykres 4. Zmiany warunków funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw w latach 2018-2020 (w proc.)	18
➤ Wykres 5. Ocena kondycji finansowej mikroprzedsiębiorstw w latach 2018-2020.	19
➤ Wykres 6. Ocena sytuacji finansowej mikrofirm według sekcji (w proc.).....	20
➤ Wykres 7. Udział mikroprzedsiębiorstw wskazujących na duże i bardzo duże znaczenie barier w 2020 r. w (proc.) oraz zmiana w porównaniu z 2019 r.....	21
➤ Wykres 8. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r. i planujących na 2021 r. działania związane z nowoczesnymi technologiami (w proc.)	26
➤ Wykres 9. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r i planujących na 2021 działania związane z kapitałem ludzkim (w proc.)	27
➤ Wykres 10. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r. i planujących na 2021 r. działania związane z rozwojem (w proc.)	28
➤ Wykres 11. Udział mikrofirm realizujących w 2020 r. i planujących na 2021 r. działania wspierające sprzedaż (w proc.).....	29
➤ Wykres 12. Porównanie działań mikroprzedsiębiorstw zrealizowanych przed pandemią i w czasie jej trwania.....	30
➤ Wykres 13. Porównanie planów mikroprzedsiębiorstw sprzed pandemii i w trakcie pandemii	31
➤ Wykres 14. Korzystanie z instrumentów pomocowych przeciwdziałających społeczno-gospodarczym skutkom pandemii COVID-19 (w proc. odpowiedzi).....	34

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* gospodarczy, którego historia sięga 1928 roku. Obszary badawcze Polskiego Instytutu Ekonomicznego to przede wszystkim handel zagraniczny, makroekonomia, energetyka i gospodarka cyfrowa oraz analizy strategiczne dotyczące kluczowych obszarów życia społecznego i publicznego Polski. Instytut zajmuje się dostarczaniem analiz i ekspertyz do realizacji Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także popularyzacją polskich badań naukowych z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych w kraju oraz za granicą.